

บทคัดย่อ

สหกรณ์ผู้เลี้ยงกุ้งที่ศึกษาประกอบด้วยสี่สหกรณ์ ได้แก่ สหกรณ์ผู้เลี้ยงกุ้งลุ่มน้ำสามร้อยยอด-ปราณบุรี จำกัด สหกรณ์ผู้เลี้ยงกุ้งลุ่มน้ำท่าทอง จำกัด สหกรณ์ผู้เลี้ยงกุ้งลุ่มน้ำปากพนัง จำกัด และ สหกรณ์ผู้เลี้ยงกุ้งลุ่มน้ำจันทบุรี จำกัด ในช่วงที่ศึกษา ปี 2557 ทั้งหมดมีปัญหากุ้งตายในระยะต้นที่ทำให้เลี้ยงไม่ได้ผล โอกาสที่จะปลอดจากโรคมีประมาณหนึ่งในสาม สหกรณ์ทั้งสี่แห่งมีผลการดำเนินงานต่างกัน ดังนี้

สหกรณ์ผู้เลี้ยงกุ้งลุ่มน้ำสามร้อยยอด-ปราณบุรี จำกัด มีผู้นำที่มีทักษะและประสบการณ์สูงเป็นผู้ก่อตั้งโดยเริ่มมาจากการเป็นชมรมผู้เลี้ยงกุ้ง สมาชิกเป็นผู้เลี้ยงกุ้งรายเล็ก มีความเชื่อมั่นในตัวผู้นำ ปัญหากุ้งตายในระยะต้นทำให้สมาชิกที่มีทุนจำกัดหยุดหรือลดการเลี้ยงกุ้ง สหกรณ์ฯ เริ่มขาดทุนในปี 2556 ผู้นำพยายามหาทางแก้ไข สามารถนำระบบอินทรีย์ชีวภาพที่ผู้นำสหกรณ์ผู้เลี้ยงกุ้งลุ่มน้ำท่าทอง จำกัด พัฒนาขึ้น มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบ่อเลี้ยงกุ้งของสมาชิกซึ่งเป็นผู้เลี้ยงกุ้งรายเล็ก คาดว่าจะแก้ปัญหาได้ แต่สมาชิกยังต้องลงทุนปรับโครงสร้างบ่อ

สหกรณ์ผู้เลี้ยงกุ้งลุ่มน้ำท่าทอง จำกัด มีสมาชิกที่เป็นผู้เลี้ยงกุ้งรายใหญ่เมื่อเปรียบเทียบกับสหกรณ์ผู้เลี้ยงกุ้งอื่นๆ มีผลผลิตต่อไร่สูงกว่าพื้นที่อื่นๆ ผู้นำสหกรณ์รวมตัวกันทำงานเพื่อหาทางแก้วิกฤตกุ้งตายในระยะต้น สามารถพัฒนาระบบอินทรีย์ชีวภาพมาแก้ปัญหาในช่วงวิกฤตสหกรณ์ฯ ลดการให้บริการลง หันมาให้ความสำคัญเฉพาะบริการเวชภัณฑ์/เคมีภัณฑ์ ทั้งจัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก สหกรณ์ฯ ยังสามารถทำกำไร มีผลการดำเนินงานในระดับดี หน่วยงานภาครัฐเห็นว่าเป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็งดำเนินงานได้โดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากรัฐ

สหกรณ์ผู้เลี้ยงกุ้งลุ่มน้ำปากพนัง จำกัด มีพื้นที่เลี้ยงกุ้งตั้งอยู่ในพื้นที่โครงการพระราชดำริฯ หน่วยงานของรัฐให้ความสนับสนุนตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง มีการประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง สมาชิกร่วมมือกันทำงาน ส่งผลให้เป็นสหกรณ์ที่เข้มแข็งแห่งหนึ่ง มีการจัดองค์กรโดยกรรมการเป็นตัวแทนสมาชิกในแต่ละกลุ่ม สหกรณ์ฯ ให้บริการแก่สมาชิกครบทุกด้าน โดยเน้นการจัดหาเวชภัณฑ์/เคมีภัณฑ์ และยังสามารถทำกำไรได้แม้จะลดลง ผลผลิตต่อไร่ของสมาชิกจัดว่าสูงแต่ยังเป็นรองสหกรณ์ผู้เลี้ยงกุ้งลุ่มน้ำท่าทอง จำกัด เป็นตัวอย่างสหกรณ์ที่สมาชิกร่วมคิดร่วมทำและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของสหกรณ์ฯ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จของสหกรณ์แห่งนี้

สหกรณ์ผู้เลี้ยงกุ้งลุ่มน้ำจันทบุรี จำกัด ก่อตั้งมาเพื่อเข้าเป็นสมาชิกชุมนุมสหกรณ์ผู้เลี้ยงกุ้งแห่งประเทศไทย จำกัด ซึ่งหยุดดำเนินงานไปแล้ว มีปัญหาสมาชิกไม่ไว้วางใจอันเนื่องมาจากการที่สหกรณ์ฯ ขอกู้เงินแต่ไม่ได้รับการอนุมัติ ทำให้สมาชิกไม่ได้รับการจัดสรรสินเชื่อ ทั้งยังมีปัญหากุ้งตายในระยะต้น สมาชิกหยุดเลี้ยงกุ้งไปหลายราย ที่ยังเลี้ยงอยู่ก็ไม่ได้ทำธุรกิจกับสหกรณ์ฯ สหกรณ์ฯ ไม่มีรายได้ ขาดทุนสะสม ที่ยังให้บริการแก่สมาชิกจะเป็นในรายที่ร่วมลงทุนเลี้ยงกุ้งกับสหกรณ์ฯ ควรแก้ปัญหาด้วยการสร้างความเข้าใจให้สมาชิกกลับมาร่วมงาน จัดบริการที่สอดคล้องกับอาชีพของสมาชิกซึ่งปัจจุบันมีการเลี้ยงสัตว์น้ำอื่นๆ นอกจากกุ้ง ตลอดจนขอความร่วมมือจากสหกรณ์ผู้เลี้ยงกุ้งลุ่มน้ำสามร้อยยอด-ปราณบุรี จำกัด ให้คำแนะนำการแก้ปัญหากุ้งตายในระยะต้น

แนวทางการพัฒนาสหกรณ์ผู้เลี้ยงกุ้ง ประกอบด้วย 1) การพัฒนาสมาชิก ให้ตระหนักในการรวมกันเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกร การเป็นเจ้าของสหกรณ์ที่ต้องร่วมคิดร่วมทำ ควรเริ่มจัดตั้งจากสมาชิกที่มีบรรทัดฐานใกล้เคียงกัน และสมาชิกต้องมีผลผลิตรวมกันมากพอสำหรับการทำธุรกิจของสหกรณ์ 2) ผู้นำสหกรณ์ ต้องซื่อสัตย์ เป็นธรรม มีเวลาทำงานให้สหกรณ์ มีความรู้ มีมนุษยสัมพันธ์ มุ่งมั่นสร้างความเข้มแข็งให้สหกรณ์ และเป็นที่ยอมรับของสมาชิก 3) มีที่ทำการที่สมาชิกเข้ามาติดต่อได้สะดวก และมีทุนดำเนินงานที่เพียงพอ ทั้งจาก ภายในสหกรณ์ ภาครัฐ และภาคเอกชน 4) ให้บริการสมาชิกครบถ้วนทั้งในด้านการส่งเสริมการผลิต การจัดหาปัจจัยการผลิต การรวบรวมผลผลิต การให้ความรู้ข่าวสาร และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ภาครัฐโดยเฉพาะกรมประมงควรให้ความสำคัญแก่การทำงานอย่างบูรณาการในพื้นที่

Abstract

Four selected shrimp aquaculturist cooperatives were those in four watersheds i.e. Samroyod-Pranburi, Tatong, Pak Phanang and Chanthaburi. During this study in 2014 all encountered early mortal syndrome (EMS) leading to production failure. Survival chance was about one-third. Performances of these cooperatives were as follow.

Samroyod-Pranburi Watershed Shrimp Aquaculturist Cooperative, Ltd., was established by a skillful and highly experienced leader beginning from shrimp aquaculturist club consisting of small producers. Members trusted in their leader. With limited capital for investment, due to failure caused by EMS they had to cut down or quit the farming. The Cooperative lost in 2013. The leader tried to solve the problem adopting bio-organic system invented by Tatong leader but adjusted for small farms. Capital investment was still required for pond structure.

Members of Tatong Watershed Shrimp Aquaculturist Cooperative, Ltd., were relatively large scale farmers. Shrimp yield was higher than the other watersheds. The leaders collaborated to solve EMS, successfully invented bio-organic system. During EMS crisis, this cooperative reduced services to the members, focusing only service on medical/chemical supplies. The cooperative also organized activities to promote member relation. Tatong could still earn profit and had a good performance. Government agencies considered Tatong a strong organization and was capable in their operation without any support from the government.

Pak Phanang Watershed Shrimp Aquaculturist Cooperative, Ltd., had their ponds located in Royal Development Project area receiving support from government agencies since the start. This cooperative collaborated with both relevant government and private agencies. Members closely worked together resulting in their strength. The committee members composed of representatives from each group. The cooperative provided all services for their members with the emphasis on providing medical and chemical supplies, being able to make profit though declining due to EMS. Their shrimp yield was second only to Tatong. This was a cooperative with members had their role in decision planning and taking action, feeling that the cooperative was their own, an important factor of success.

Chanthaburi Watershed Shrimp Aquaculturist Cooperative, Ltd., established to be a member of Thailand Shrimp Aquaculturist Cooperative Association, Ltd., which no longer in operation. Members did not trust their cooperative due to misunderstanding about the unapproved loan and credit for members. Due to EMS, many members quit shrimp farming. Those still raising shrimp did not do the business with their cooperative. Cooperative income was low resulting in continued loss. Services were provided only for a few members with cooperative joint venture. The misunderstanding should be cleared such that the members would come back to collaborate. Services should be provided in accordance to members' farming, Assistance from Samroyod should be sought to solve EMS.

Development of shrimp aquaculturist cooperative should be as follow. 1) Member should be conscious in cooperation to strengthen farmers, capacity. Members should realize that they owned the cooperative and should collaborate. Establishment should start from members with similar norms. The production should be adequate for running cooperative business. 2) The leader should be honest and fair while being able to provide working time for cooperative. The leader should be knowledgeable with human relationship and devoted for strengthening the cooperative as well as being acceptable by the members. 3) There should be cooperative office such that members could conveniently get in touch for their collaboration. There should be adequate operating cost both from the cooperative and public and private agencies. 4) Services to be provided included production promotion, input provision, output collection, knowledge and information provision and collaboration with relevant public and private agencies. Government agencies especially Department of Fisheries should put more emphasis on integration among relevant local agencies.